

Education & Theatre

Vol 24 (2023)

The contribution of drama to the in-service training of teachers on human rights education

Nassia Choleva

doi: [10.12681/edth.36367](https://doi.org/10.12681/edth.36367)

To cite this article:

Choleva, N. (2023). The contribution of drama to the in-service training of teachers on human rights education: Dissertation synopsis. *Education & Theatre*, 24, 110–111. <https://doi.org/10.12681/edth.36367>

Παρουσιάσεις Διδακτορικών Διατριβών

Η συμβολή του **θεατροπαιδαγωγικού εργαστηρίου** στην **επιμόρφωση** των **εκπαιδευτικών** σε ζητήματα εκπαίδευσης στα **ανθρώπινα δικαιώματα**.

Νάσια Χολέβα

Η διδακτορική διατριβή πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με επιβλέποντα τον Αντώνη Λενακάκη (Αναπληρωτή Καθηγητή στο ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ) και μέλη της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής τον Αργύρη Κυρίδη (Καθηγητή στο ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ) και τον Κώστα Μάγο (Αναπληρωτή Καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας). Παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2022.

Οι σημερινοί εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ένα πολυσύνθετο πρόβλημα: αφενός, καλούνται να υπηρετήσουν το ανελαστικό και απαιτητικό πλαίσιο της αναπαραγωγικής εκπαίδευσης, αφετέρου, ολιστικές παιδαγωγικές μεθοδολογίες που αναπτύχθηκαν τον 20ό και τον 21ο αιώνα αποτελούν αιτήματα για μια πιο ουσιαστική και αποτελεσματική εκπαίδευση. Μέσα σε αυτή τη διαρκή διεκδυστίδα, βρίσκονται συνεχώς μπροστά σε διάφορα διλήμματα ως προς το έργο τους, για τα οποία συχνά διαπιστώνουν πως δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένοι.

Η παρούσα έρευνα ασχολείται με το υπό συνεχή διαπραγμάτευση καίριο ζήτημα της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, ως προϋπόθεση για την ουσιαστική προστασία και διεκδίκησή τους. Ο ερευνητικός σχεδιασμός εδράζεται στο ευρύτερο πεδίο του θεάτρου στην εκπαίδευση και αναζητά τους τρόπους με τους οποίους αυτό μπορεί να συνεισφέρει ως μεθοδολογία στο ρεπερτόριο των εκπαιδευτικών οι οποίοι πραγματεύονται με τους μαθητές τους θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο επίκεντρο της διερεύνησης τίθεται ένα θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο επιμόρφωσης εν ενεργεία εκπαιδευτικών, προκειμένου να διερευνηθούν τέσσερα κύρια ερευνητικά ερωτήματα:

1. *Συμβάλλει το θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στα ανθρώπινα δικαιώματα; Αν ναι, πώς;*
2. *Με ποιους τρόπους συμβάλλουν το θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο και η μεθοδολογία του στην περαιτέρω πρακτική των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων;*

3. *Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί της έρευνας τον ρόλο τους μέσα στον νέο συνδυασμό εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα και θεατροπαιδαγωγικής διαδικασίας;*
4. *Πώς επηρεάζει ο παράγοντας χρόνος τις απόψεις και την αίσθηση των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη θεατροπαιδαγωγική επιμόρφωση που έλαβαν και με το εκπαιδευτικό τους έργο;*

Το ΜΕΡΟΣ Α' θεμελιώνει θεωρητικά την έρευνα. Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται το θεατροπαιδαγωγικό πεδίο μέσα από τις βασικές παιδαγωγικές, αισθητικές και θεατρικές καταβολές του, καθώς και τις κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις του. Η ιστορική αναδρομή και η κριτική του θεώρηση ακολουθούνται από επισκόπηση της διεθνούς κοινότητας και των φορέων που θεραπεύουν το πεδίο. Πραγματοποιείται σύντομη αναδρομή μέσα από τα επίσημα κείμενα που επηρέασαν τη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω της UNESCO, υπό το πρίσμα του 4ου αναπτυξιακού στόχου για την αειφορία. Ακολούθως, επιχειρείται μια κριτική επισκόπηση των προσεγγίσεων του πεδίου στην ελληνική πραγματικότητα. Το θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο περιγράφεται δομικά και μεθοδολογικά, εστιάζοντας στις δημοκρατικές του διαδικασίες και δυνατότητες. Τέλος, σκιαγραφείται το προφίλ του σύγχρονου εκπαιδευτικού, ο οποίος καλείται να αξιοποιήσει θεατροπαιδαγωγικές μεθοδολογίες στο πλαίσιο του έργου του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει την πορεία προς τη διασφάλιση του διεθνούς δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τον 20ό αιώνα. Ο διεθνής διάλογος σχετικά με τις συνθήκες εφαρμογής της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΔΑΑ) εξετάζεται κριτικά, υπό το πρίσμα τεσσάρων κυρίαρχων σχολών σκέψης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εν συνεχεία, επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή της Εκπαίδευσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΕΑΔ) υπό την ομπρέλα του ΟΗΕ και άλλων φορέων. Το πεδίο παρουσιάζεται ως προς τις τρεις διαστάσεις του: γνωστική (εκπαίδευση γύρω από τα ΑΔ), διαδικασία (εκπαίδευση διά μέσου των ΑΔ) και στόχος (εκπαίδευση με στόχο/

για τα ΑΔ). Εν συνεχεία, διερευνάται η ιδιαίτερη θέση και οι δυνατότητες που δίνουν οι τέχνες, και κυρίως το θέατρο, στην ΕΑΔ. Τέλος, εξετάζεται κριτικά ο ρόλος του εκπαιδευτικού ο οποίος καλείται να προσεγγίσει ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το *τρίτο κεφάλαιο* χαρτογραφεί αφενός τη θέση της ΕΑΔ και θεατροπαιδαγωγικής στα ελληνικά πανεπιστημιακά παιδαγωγικά τμήματα. Αφετέρου επιχειρεί μια καταγραφή θεσμικών επιμορφώσεων εκπαιδευτικών και παρουσιάζει παραδείγματα επιμορφωτικών προγραμμάτων σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα ή/και τη θεατροπαιδαγωγική μεθοδολογία.

Το ΜΕΡΟΣ Β΄ παρουσιάζει τη μεικτή εφαρμοσμένη έρευνα, που βασίστηκε σε θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο-παρέμβαση διάρκειας είκοσι ωρών και εστίαση σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πραγματοποιήθηκε σε 16 πόλεις της Ελλάδας σε 444 εκπαιδευτικούς από όλες τις βαθμίδες, κατά το διάστημα Σεπτέμβριος 2018-Ιούνιος 2020.

Στο *τέταρτο κεφάλαιο* παρουσιάζεται η ποσοτική έρευνα. Τα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα μετατρέπονται σε ερευνητικές υποθέσεις γύρω από τρεις άξονες: α) πώς αξιολογούν τον εαυτό τους και την πρακτική τους οι εκπαιδευτικοί πριν και μετά τη συμμετοχή τους στη θεατροπαιδαγωγική επιμόρφωση/παρέμβαση; β) διαπιστώνεται θετική επίδραση της παρέμβασης στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς και πώς επηρεάζει την επίδραση αυτή ο παράγοντας του χρόνου; γ) υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές ενδοομαδικές διαφορές στο δείγμα και, αν ναι, υπάρχει συσχέτιση του προφίλ των συμμετεχόντων με αυτές; Διενεργήθηκαν μετρήσεις σε τρεις φάσεις (πριν από το εργαστήριο, μετά το εργαστήριο και μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς). Για την ανάλυση των δεδομένων διενεργούνται μονοδιάστατη στατιστική ανάλυση και στατιστικοί έλεγχοι υποθέσεων.

Στο *πέμπτο κεφάλαιο* παρουσιάζεται η επιβιβαιωτική ποιοτική έρευνα που διενεργήθηκε το διάστημα Ιούνιος-Αύγουστος 2020. Πραγματοποιήθηκαν ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις με 13 εκπαιδευτικούς του δείγματος. Μέσα από θεματική ανάλυση τα ευρήματα οργανώθηκαν σε τρεις κύριες θεματικές κατηγορίες: α) συμμετοχή στην επιμόρφωση και κάλυψη αναγκών, β) πειραματισμοί μετά τη συμμετοχή στην παρέμβαση και γ) το προφίλ των εκπαιδευτικών, όπως αυτό προέκυψε μέσα από την πρακτική τους (εφαρμογή θεατροπαιδαγωγικών μεθόδων για εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα). Η κατηγοριοποίηση έγινε κατ' αντιστοιχία με τα τέσσερα κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα και τις τρεις ομάδες ερευνητικών υποθέσεων του 4ου κεφαλαίου, προκειμένου να γίνουν αντιπαραβολές και συγκρίσεις ευρημάτων.

Το ΜΕΡΟΣ Γ΄ (*έκτο κεφάλαιο*) της διατριβής περιλαμβάνει την ερμηνευτική σύμπτυξη των ευρημάτων ποσοτικής και ποιοτικής διερεύνησης με άξονες τα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα και την κριτική τους θεώρηση σύμφωνα με τη θεωρητική θεμελίωση του πρώτου μέρους και τη διεθνή βιβλιογραφία και έρευνα. Η έρευνα καταλήγει σε δύο κυρίαρχα συμπεράσματα:

- α) Η θεατροπαιδαγωγική ως μεθοδολογία, και συγκεκριμένα το θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο, μπορεί να εξυπηρετήσει το σύνολο των διαστάσεων της Εκπαίδευσης στα Ανθρώπινα Δικαιώματα για τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς, δηλαδή την εκπαίδευση σε γνωστικό επίπεδο, σε επίπεδο δημοκρατικών διαδικασιών και σε επίπεδο ενδυνάμωσης και χειραφέτησης μιας ομάδας.
- β) Οι εκπαιδευτικοί που είναι ενεργοποιημένοι και κινητοποιημένοι όσον αφορά την επαγγελματική τους ανάπτυξη και οι οποίοι ενδιαφέρονται ουσιαστικά για την παρουσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της πολυαισθητηριακής προσέγγισης της θεατροπαιδαγωγικής ως οργανικών παραμέτρων του εκπαιδευτικού τους έργου μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από τη συμμετοχή τους στο θεατροπαιδαγωγικό εργαστήριο και να ενδυναμωθούν επαρκώς, ώστε να εντάξουν τα στοιχεία αυτά στο διδακτικό και παιδαγωγικό τους έργο.

Η **Νάσια Χολέβα** είναι διδάκτωρ Θεατροπαιδαγωγικής του ΑΠΘ. Διδάσκει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου μαθήματα Παιδαγωγικής του Θεάτρου, ως ακαδημαϊκή υπότροφος. Σπούδασε στο Τμήμα Θεάτρου (ΑΠΘ) και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Εφαρμοσμένο Δράμα (Exeter University). Διορισμένη θεατρολόγος, συντονίζει ομάδες τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης και επιμορφώνει εκπαιδευτικούς. Υπήρξε μέλος ομάδας εμπειρογνομόνων του ΙΕΠ για τον πολιτισμό και τις τέχνες. Από το 2006 δημιουργεί και υλοποιεί θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα και έρευνες (ΕΣΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση, ΑΠΘ, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, ActionAid κ.ά.). Συγγράφει βιβλία και δημοσιεύει έρευνες σε επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και συνέδρια. Είναι μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού Εκπαίδευση & Θέατρο. Πρόσφατα ερευνητικά της ενδιαφέροντα είναι η διασύνδεση της θεατροπαιδαγωγικής με την εκπαίδευση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη καλλιτεχνών και εκπαιδευτικών μέσα από ισότιμες συνεργασίες και η αξιοποίηση έργων τέχνης στην διαθεματική προσέγγιση κοινωνικών ζητημάτων.